

ESIPUHE:

PUHEVIESTINNÄN AJATTOMUUS JA PÄIVÄKOHTAISUUS

Harvalla tieteenalalla on yhtä kaukaiset juuret kuin puheviestinnällä. Antiikin retoriikassa kehitellyt näkemykset ja jäsennykset toimivat edelleen useiden alamme tutkimusten lähtökohtina ja arkipäivän opetustyön jäsentäjinä. Yllättävänä voi myös pitää sitä, että retoriikan opit ovat suurimmaksi osaksi varsin hyvin toimivia tänäkin päivänä, vaikka monet puheviestinnän ilmiöt ovat hyvin aikaan sidottuja ja ympäristön muutoksille herkkiä. Yhteiskunnan muuttuessa usein myös viestinnässä tapahtuu muutoksia. Näyttää kuitenkin siltä, että ihmisten välisessä viestinnässä on runsaasti ajattomia piirteitä, jotka näyttävät säilyvän vuosituhannesta toiseen ja joita viestintäkontekstissa tapahtuvat muutokset eivät hetkauta. Toisaalta ihmisten viestinnässä on piirteitä, jotka ovat hyvin herkkiä ympäristön muutoksille. Puheviestinnän tutkimus on onneksi ansiokkaasti kiinnittänyt huomiota molempiin seikkoihin eli niin ihmisten viestinnän pysyviin peruseräisiin kuin myös viestinnän uusiin trendeihin ja ajankohdaisiin ilmiöihin. Tämänvuotisen Puheviestinnän vuosikirja Prologin artikkelit kytkeytyvät mielenkiintoisella tavalla puheviestinnän ja ajan yhteyksiin.

Ensimmäisen artikkelin lähtökohta on antiikin retoriikassa. Jouni Tilli tarkastelee artikkelissaan Suomen tasavallan presidenttien virkaanastujaispuheiden peroratioita eli päättäntöjä. Tarkastelussa ovat mukana Suomen kaikkien presidenttien virkaanastujaispuheet. Aineiston ensimmäinen puhe on lähes yhdeksänkymmenen vuoden takaa Ståhlbergin vuonna 1919 pitämä virkaanastujaispuhe, ja tuorein puhe on parin vuoden takaa, kun Halonen astui virkaansa toisen kerran. Artikkelit osoittaa hyvin puheiden piirteiden ajattomuuden, mutta myös niiden muuttumisen yhteiskunnan muuttuessa.

Tarkasteltaessa ilmiöitä ajan kuluessa huomio kiinnittyy usein muutoksiin. Vuosikirjan toisen artikkelin taustalla voidaan nähdä suuri kontekstin muutos. Sanna Ala-Kortesmaa ja Tuula-Riitta Välikoski tutkivat käräjätuomareiden ja syyttäjien käsityksiä kuuntelemisesta. 1990-luvulla tapahtunut oikeudenkäynti-uudistus toi suullisen vuorovaikutuksen entistä keskeisempään asemaan, ja siten myös kuuntelemisen merkitys oikeussalissa kasvoi huomattavasti. Artikkelissa käsityksiä kuuntelemista tarkastellaan Yhdysvalloissa kehitellyn mittarin avulla.

Riitta Vanhatalo käsittelee artikkelissaan verkostojohtamista tarkastelemalla sitä kahden ryhmäviestinnän teorian näkökulmasta. Verkostoituminen on 1990-luvulla alkanut trendi, joka näyttää edelleen leviävän. Vanhatalon tarkastelu lähtee ajatuksesta, että verkostotoimintaan liittyy joitakin uudenlaisia viestinnällisiä haasteita, mutta pohjimmiltaan verkostojen viestintä on rinnastetta-

vissa perinteiseen ryhmäviestinnän näkökulmaan. Verkostojen viestintään siis liittyy jotakin uutta, mutta sen perusta on meille puheviestijöille entuudestaan tuttua ryhmäviestinnän tutkimuksista.

Vuosikirjan neljäs artikkeli on eniten tässä ajassa kiinni. Se liittyy yhteen ajankohtaiseen tapahtumaan, jopa tiettyyn päivään. Tuija Huokkola analysoi, millaisia reaktioita pääministeri Vanhasen naisystävän Susan Kurosen esiintyminen Ruben & Joonas -show'ssa tammikuussa 2007 nostatti internetin Suomi24:n keskustelupalstalla. Huokkola pyrkii selvittämään, miksi esiintyminen aiheutti niin paljon kielteisiä reaktioita. Artikkelissa tarkasteltava ilmiö herättää edelleen keskustelua mediassa. Susan Kurosesta internetissä esitettyjä kommentteja on vasta puitu oikeudessa, ja ilmiö liittyy keskusteluun siitä, miten keskustelupalstoja pitäisi valvoa ja pitäisikö nimettömänä osallistuminen internetin keskustelupalstoihin kieltää.

Tämä Prologi on nykyisen toimituskunnan toinen ja viimeinen. Olemme pyrkineet vahvistamaan etenkin Prologin tieteellisyttä ja alamme sisäistä keskustelua. Yksi käytännön toimintaperiaate on ollut, että olemme käyttäneet artikkelien arvioijina niin paljon kuin mahdollista puheviestinnän alalta väitelleitä. Valitettavan usein alamme väitöskirjat saavat tarkastajat ja vastaväittäjät muilta tieteenaloilta. Samoin alamme tutkijoiden kirjoittaessa muihin suomalaisiin tieteellisiin lehtiin arvioijat edustavat yleensä muiden alojen tutkijoita. Ylipäänsä puheviestinnän tutkijana tulee useammin muiden alojen kuin oman alan tutkijoiden arvioimaksi. Tällöin luonnollisesti alan sisäinen teoreettinen keskustelu ja puheviestinnän ydinkysymykset eivät saa ansaitsemaansa huomiota, mikä ei tue alan kehitystä parhaalla mahdollisella tavalla. Tältä osin olemme pyrkineet tehostamaan alan sisäistä kehitystä, ja havainnot artikkelien arvioijien lausunnoista osoittavat, että pyrkimyksemme on toiminut hyvin. On ollut mukava myös havaita, kuinka tieto vuosikirjastamme pikkuhiljaa leviää myös muille tieteenaloille.

Kiitän Anne Laajalahtea artikkelien kieliasun tarkistamisesta, Erkki Ahvenniemeä vuosikirjan kansien suunnittelusta ja Erkki Piiraista kirjan taitosta. Eri-tyisesti haluan kiittää toimituskunnan muita jäseniä Maija Gerlanderia, Mikko Jäkälää ja Teemu Kokkoa, jotka ovat kahden vuoden ajan paneutuneet vuosikirjan toimittamiseen asiantuntevasti ja kunnianhimoisesti. Lisäksi toivotan onnea uudelle toimituskunnalle ja uusille Puheviestinnän vuosikirjoille.

Tampereella marraskuussa 2008

Pekka Isotalus, päätoimittaja